

Hogyan születik krisztusi közösség a plébánián?

TOMKA FERENC

Született 1942-ben, 1962-ben szentelték pappá. Teológiai és szociológiai doktrátust szerzett. 1973-89 között az egri Hittudományi Főiskola tanára, 1989 óta káposztásmegyeri plébános és az OLI munkatársa. A Pázmány Péter Egyetem Hittudományi Karának magántanára. Legutóbbi írását 1995. 12. számunkban közzöltük.

Vö.: *Christifideles laici* 26.

Hogyan lesz egy plébánia nemcsak egyszerűen közösséggé, hanem Krisztust sugárzó, a híveknek otthont adó, a kívülállókát meghívó és megtérésre indító közösséggé? (Vagy ha nem is az egész plébánia... de legalább egy kicsiny közösség a plébánián: hogyan születik egy krisztusi csíra, amely később tovább növekedhet?) Nem ez-e egyik legfőbb kérdése minden lelkipásztornak és az egyházért felelősséget érző világi kereszténynek?

1. *Ha élő plébániaközösséget szeretnénk, első célunkká kell tennünk, hogy megvalósítsuk a plébánián Krisztus új parancsát: „szeressétek egymást, ahogy én szeretlek titeket”.*

Legyenek egy... amint te Atyám bennem vagy és én tebenned, Úgy legyenek ők is egy mibennünk... s így elhiggye a világ, hogy te küldtél engem” (Jn 17, 21). Jézus itt a plébániáért is (!) imádkozik, hiszen a plébánia „kis egyház”.

Jézus szava nemcsak meghívás, hanem alapszabálya is az élő plébániaközösségnek. Isten a szentháromságos szeretetegységben tud jelen lenni! Ennek hatására mondhatják a kívülállók, „nézzétek, hogy szeretik egymást!”, s indulhatnak el a megtérés útjára.

De mi a gyakorlat? Hányszor van tartós feszültség vagy pártoskodás a plébánia legbensőbb munkatársai, a kántor vagy sekrestyés, a képviselőtestület vagy a lelkipásztor között! Vajon akik felelősséget éreznek a plébániáért, első feladatuknak tartják-e, hogy a plébánia ontológiai szintű küldetése, ez a szeretetegység megvalósuljon? Ha egy ház alapjai töredezetek, hogyan épülhet rá a ház? Ha a plébánia belső munkatársai közt egyenletlenség támad, hogyan épülhet rá közösség? A *Christifideles laici* írja: A plébánia elsősorban nem struktúra, terület vagy épület, inkább Isten családja, testvériség, amelynek egy a lelke; befogadó ház... a keresztény hívők közössége” (26).

Vö. még *Lumen gentium* 28.

A krisztusi közösség: egység

A lelkipásztornak tudomásul kell vennie, hogy ellentétek mindig lesznek; amint az ősegyház vagy Szent Pál sem kerülhette el azokat. De ahogyan Szent Pál, *ő sem nyugodhat bele ebbe*. Egy krisztusi közösségnek — mint a Szentháromság képmásának — lényege az egység.

2. *A krisztusi plébániaközösség (vagy csoport) megszületésének feltétele, hogy tagjainak ideálja a Krisztusnak átadott élet legyen.*

Minden szent rendalapító az életszentségre hívta meg követőit, így jött létre közösség körülöttük. A mai egyházi dokumentumok szemlélete ugyanez (s ez forradalmi változás az egyházon belül): a keresztnyé válás és az egyházépítés útjának az Istennel egyszülő életet tartják. A *Christifideles laici* írja: „Minden hívő hivatásában az *elsőség az életszentségé.*” (30). S a *Catechesi tradendae*: „A hitoktatás feladata, hogy a hitoktatottat megtanítsa napról napra egyre inkább úgy gondolkodni, mint Krisztus, úgy ítélni, úgy cselekedni, ahogy Krisztus parancsai követelik” (20).

Sugárzó közösségek

Miért nem működik sok plébánia? Nem azért-e, mert csak akkor tudunk fényt-békét sugárzó közösségben maradni, ha képesek vagyunk „lemondani a másik (a többiek) kedvéért akarattunkról, ha képesek vagyunk meghalni önmaguknak”? S erre az ember hosszú távon és örömmel csak akkor képes, ha Krisztusnak átadta (s mindennap újra átadja) életét, s belőle meríthet erőt.

Sugárzó közösséget mindig is azok tudtak teremteni, akik hittek abban, hogy Isten szeret; akik hitték, hogy a közösségben levő szeretetért vállalt lemondásban is ott van Isten; s akik így, a közösségben megvalósuló szeretet kedvéért képesek voltak súlyos áldozatokra.

3. *A közösségi plébániának, a plébániai közösség élő tagjainak legfontosabb termőtalaja a közösség.*

Tautológia lenne, hogy a közösség iskolája, termőtalaja a közösség? — a pszichológia, a szociológia, pedagógia tele van ilyen tautológiának tűnő törvényekkel. Például: hogy felelősséget csak felelős helyzetben lehet tanulni; hogy kapcsolatteremtést csak kapcsolatokban tanulhatunk stb. S ilyen ez is: közösséget, krisztusi, közösségi magatartást tanulni, begyakorolni krisztusi közösségben lehet.

A mai pasztorálteológia és számos egyházi dokumentum szerint *korunk lelkipásztorkodásának nagy tévedése, hogy egyénekként és tömegekkel foglalkozik, s nem azt tartja első feladatának, hogy igazi kapcsolatokra, illetve személyes kapcsolatokra épülő közösségekre neveljen.*

A krisztusi közösség iskolája

Hogyan lesz iskola a krisztusi közösség?

Gondoljuk meg, mi történik, ha egy plébánia vagy a hívek egy csoportja célul tűzi ki, hogy megpróbálja teljesen megélni Jézus szeretetparancsát.

Elkerülhetetlen, hogy a rendszeres együttlétek, a közös munka kapcsán ne támadjanak köztük nézetkülönbségek, ellenszenvék és pártoskodások. De ha újra és újra sikerül tudatosítaniuk, hogy „mindenekelőtt való” — ahogy szent Péter mondja: „a köztük levő folyamatos és kölcsönös szeretet” helyreállítása (1Pét 4,8) —, akkor meg „kell” tanulniok napról napra megbocsájtani; meg „kell” tanulniok elfogadni a másként gondolkodót.

Aki következetesen vállalja a közösség, az egymás iránti szeretet iskoláját, azt a csoport közösségi emberré csiszolja, az egyre alkalmasabbá válik egyrészt arra, hogy mély kapcsolatokat legyen

képes kialakítani, másrészt, hogy a hithez vezető kapuvá, megtérések eszközévé váljon a kívülállók számára... Hiszen kevés dolog nyitja úgy meg az ember lelkét, mint ha valaki képes (magáról lemondva!) végighallgatni, megérteni őt.

4. *A plébániaközösség ott kezd születni (újjászületni), ahol legalább két-három ember megpróbál olyan közösséget alkotni, amelyben megjelenhet Jézus.*

Az egyház utóbbi évszázadaiban (s a keresztény nyelvhasználatban) kissé közhelyszerűvé vált ez a jézusi mondat: „Ahol (akár csak) ketten vagy hárman összejönnek az én nevemben, ott vagyok köztük” (Mt 18,20). Az ősegyház azonban hitte, hogy a *valóságos jelenlét* egyik formájáról van itt szó. S a mai egyház újra felfedezi ezt.

„Ahol ketten vagy hárman...”

Ha két vagy három ember megkísérli úgy szeretni egymást, ahogyan Jézus erre meghívja őket, ott Jézus megjelenik. S ott megvalósul kicsiben az egyház: megvalósul az egység, amelyről Jézus búcsúbeszédében szólt. — S ha Jézus valóban megjelenik itt, akkor ez láncreakciót indíthat el, amint ezt az egyháztörténelem számos példája mutatja.

Hát nem Jézus nevében jövünk-e össze plébániáinkon, szentmiséinken? Miért van, hogy oly ritkán érezhető az Ő jelenléte? S miért oly ritka, hogy Jézus létét megtapasztalják köztünk a kívülállók és megtérnek?

Az ősegyház és az atyák is feltették ezt a kérdést. Aranyszájú Szent János ezt válaszolja rá: Jézus gyakran nincs ott keresztény közösségekben vagy szerzetesek között sem. Mert Jézus akkor van köztünk, ha az Ő nevében jövünk össze. Az Ő nevében pedig akkor jövünk össze (több ismérvet felsorol, majd a témánkat illető legfontosabbat), ha próbáljuk úgy szeretni egymást, ahogy Ő szeretett minket.

Ahogyan a középkor felfedezte Jézus oltáriszentségi jelenlétének, a reális „praesentiának” jelentőségét, úgy fedezi fel ma újra az egyház a két vagy három ember közt megjelenő Jézus valóságát. S ha ez a jézusi ígéret tényleg igaz, ha képesek vagyunk ezt új hittel hinni, akkor kezünkben van a plébánia megújulásának titka. S így a megújulásra akkor is van remény, ha egy nagyobb közösség mozdíthatatlannak látszik.

A vezetés szabályai

Minden közösségre döntő hatást gyakorol a vezető, illetve a vezetés módja, stílusa. Lássunk néhány lényeges megállapítást a plébánia, illetve a keresztény közösség vezetésével kapcsolatban.

1. *A testvéri vezetés közösséget hoz létre; az autokratikus-egyszemélyi vezetés gátja a közösség egészséges alakulásának.* Óvodás csoportokat vizsgáltak, hogyan hat rájuk az autokratikus, illetve a demokrati-

Testvéries vezetés

kus vezetési stílus. Kimutatták, hogy a tekintélyelvűen vezetett óvodás csoportokban a szigor hatására rend volt, a teljesítmény pedig jó. Ám amikor a nevelő elhagyta a termet, a rejtett kamerák filmre vették, hogy a rend tökéletesen felborult. Nemcsak a gyurmázás nem érdekelt tovább senkit, hanem az egymás közti kapcsolatok is hiányoztak: egymás fejéhez vágták a gyurmát, parancsoló hangon kiabáltak egymásra, amilyen parancsolóan az óvónő beszélt velük.

A demokratikusan vezetett csoportban az óvónő megbeszélte a gyermekekkel, hogyan kell egy-egy feladatot megoldaniuk. Megkérdezte véleményüket, lehetővé tette, hogy hozzászóljanak, kezdeményezzenek, hogy egymással is megosszák a munka közben szerzett tapasztalataikat. Ez a csoport lassabban jutott eredményre, hiszen a közös megbeszélések tovább tartottak. De a csoport tagjai magukénak érezték a feladatot. Amikor pedig a vezető elhagyta a termet, a csoport tagjai derűsen, beszélgetve dolgoztak tovább... A vizsgálat kimutatta, hogy e csoport tagjai kezdeményezőbbekké váltak, kapcsolat, közösség alakult ki köztük.

A szociológus vagy pedagógus, ha egy csoportban érdektelenséget, nemtörődömséget tapasztal, elsőként azt a kérdést teszi fel, nem az autokratikus vezetés okozza-e.

Az autokratikus vezetés

Az autokratikus viselkedésnek természetesen számos oka van a világban s az egyházban. Ezek egyike, hogy az autokratikus vezetés gyakran *eredményesebbnek látszik*, hiszen a vezetett azonnal végrehajtja a vezető utasítását.

Másodszor, *olyan kor van mögöttünk*, amelyben az egész világ monarchikusan-autokratikusan gondolkozott; egyházképünk is elsősorban a papság tekintélyét hangsúlyozta, s csak a zsinaton jelent meg a hívek egyenlő felelősségének s az egyház kollegiális, illetve testvéri vezetésének gondolata.

Végül az emberi természet *az áteredő blün* következményeként alapvetően énközpontú: s ez minden autokrácia gyökere.

Az autokratikus, egyszemélyi vezetés kétségtelenül gátja a közösség egészséges fejlődésének. S hogy a katolikus egyházban kevés a közösség, az a szociológusok számára kétségtelenül összefügg az autokratikus vezetéssel.

2. *Az egyház nem autokrácia, de nem is demokrácia. A katolikus közösség kialakításának napjainkban különösen hangsúlyos feltétele az egyház vezetőivel való egységre nevelés.*

A hierarchia elve

Az egyház hierarchikus szerkezetéből még nem következik, hogy vezetőinek autokratikusnak kell lenniük. E fogalmi tisztázás napjainkban különösen fontos, mert a világ jobbjára az autokrácia vagy demokrácia ellentétpárjában gondolkodik. Sok bajt okozott s okoz ez a szemlélet a nyugati egyházakban, ahol hívők nagy csoportjai gondolják, hogy fontos egyházfegyelmi vagy erkölcsöt érintő kérdésekről népszavazással lehet dönteni.

Bizonyára az egyházi nevelés sem tökéletes: miközben a hívek nagykorúságát, a testvériességet, a kollegialitást hangsúlyozta, nem beszélt eleget az egyház egységéről s benne az egyházi vezetés és a hierarchia szerepéről. Az egyház, illetve egy-egy közösség vezetőivel való egységre nevelés fontosságát szeretnénk hangsúlyozni.

Amennyire a közösség egészséges alakulásának feltétele, hogy vezetője ne legyen autokratikus, ugyanolyan fontos, hogy a közösség tagjai elfogadják, hogy az egyház ott tud tanúságot tenni Isten szeretetéről, ahol megvalósul az egység, illetve az egyházi közösség vezetője iránti engedelmesség.

Vö.: Magyarországi
Egyházközi
Képviselőtestületének
Szabályzata

3. *Hogyan jön létre az egyensúly: a „hierarchia-elv” és a „testvéri-demokratikus elv” között? Az egyházi közösség egészséges fejlődésének feltétele a feladatok megosztása és a testvéri vezetés formáinak kialakítása.*

A testvéri struktúrákban, a társas (kollegiális) vezetésben kiegyenlítődnek az autokrácia és demokrácia feszültségei. A centralizáció és egyszemélyi vezetés (általában) frusztrációt szül, a közösségben jelentkező feszültségeknek legjobb levezetője viszont a feladatok megosztása.

A demokratikus vezetés

A demokratikus vezetőnek az alábbi szabályokat kell figyelembe vennie:

a) Ami feladatot másra bízhatok, azt bízom másra. Még akkor is, ha kockázattal jár. Az ember felelőssége csak akkor nő, ha feladatot bízunk rá.

b) Ahol lehet, ne döntsek egyedül. — Ha másokat megkérdezek, figyelembe veszek, ők is magukénak fogják érezni az adott feladatot, s ami még fontosabb, kapcsolat születik közöttünk.

c) Kezdek el munkatársakat nevelni az együttgondolkodásra, együttes döntésre.

d) Munkatársaimat is arra vezessem, hogy ők se egyedül vessenek, hanem próbáljanak másokkal együtt látni, dönteni.

A feladatok megosztásával, a munkatársak, munkacsoportok születésével nő a közösség vezetőjének, vezetőinek súlya, s csökkennek a közösségben levő feszültségek...

Élő csak élőtől

4. *„Élő csak élőtől származik”, isteni élet csak isteni életből.*

Ez valamikor természettudományos elv volt: de a természetfeletti világban bizonyosan érvényes. Az isteni életet nem lehet megszervezni, az csak isteni életből fakadhat. Ahhoz, hogy Istenhez vezethessek másokat, egy közösséget, Istennek kell működnie bennem. Olyan témához értünk, amely imára, lelkiismeretvizsgálatra hív. Akik közösséget szeretnének építeni, fel kell tenniük néhány imádságot igénylő kérdést:

Istennek adott életre hívok. Vajon átadom-e mindennap életemet Istennek? Vajon elmélkedem-e naponta? Vajon rábízom-e Istenre magamat? S így az Ő öröme sugárzik-e belőlem?

Kölcsönös szeretetre akarok nevelni. Vajon minden erőmmel törekszem-e kiirtani szívemből minden szeretetlenséget? Törek-

szem-e szeretni a legnehezebb embereket, az ellenséget? Próbálom-e Jézust szolgálni minden emberben?

Megvan-e bennem a hit isteni bizonyossága, ereje és öröme? Hiszek-e igazán abban, hogy kettő vagy három között Jézus ténylegesen ott lehet és csodákat tehet? Az egyházstruktúra lehet világban, de Isten soha.

Közösség a közösségből

5. *Ha közösséget akarok, nekem magamnak kell közösséggé válnom.*

„Legyenek egy, amint Te bennem és én tebenned.” Aki isteni szentháromságos közösséget akar, annak valamiképpen magában kell hordoznia a másikat, a másokat: élnie kell a közösséget. Hogyan nevelhetünk erre?

Lássunk néhány „gyakorlatot”! Ezek mindegyike egy-két hétig tartó mindennapi feladata lehet egy csoportnak.

a) Tanulj meg nézni! Úgy nézz embertársadra, hogy fogadd be őt a szemeddel és a szíveddel (úgy, ahogy Isten néz téged: érezze, hogy elfogadod).

b) Tanulj meg hallgatni! — Hallgass egész szíveddel! Halld meg nemcsak azt, amit mond, hanem azt is, amit nem tud ki mondani, de mondani szeretne.

c) Dicsérj! Mielőtt szólnál, gondold meg, mi a jó az illetőnek, és dicsérd meg.

d) Szülj meg embereket Istennek! Ez gyakorlat olyanok számára, akik közösséget akarnak építeni.

e) Első helyen legyenek a szívedben a legkisebbek! Úgy menj a közösségbe, hogy elsőnek vedd észre a legmagányosabbakat, a legszomorúbbakat, s velük törődj!

Feltámadás a halálból

6. *Az út a feltámadáshoz a kereszten át vezet.*

Akik közösséget szeretnének, mindig újra tudatosítaniuk kell magukban, hogy az isteni élet és közösség Isten titka, a kereszttitka.

Néhány rövid állítást próbálunk megfogalmazni a kereszttitka és a közösségépítés kapcsolatáról.

1. *Nem a közösséget kell akarnunk, hanem Krisztust.*

Ezt jelenti Isten választása, a Krisztusnak átadott élet, amelyről fentebb szóltunk. Természetesen ebben benne van a bizonyosság, hogy Krisztus, amikor akarja, létrehozza a közösséget. De fel kell fedeznünk Krisztust minden fájdalomban, abban is, ha a közösség nem akar megszületni.

Kereszt és közösség

2. *A közösség megszületésének feltétele a keresztből fakadó öröm.*

Nekünk, keresztyéneknek sincs néha más témánk, mint fájdalmaink. Egy közösség megszületésének feltétele viszont az öröm. A folyamatosan megújuló öröme csak a kereszttitka bizonyossága lehet az oka.

3. *A közösségben való kitartás feltétele, hogy fel tudjuk fedezni és szeretni minden fájdalomban, a misztikus testében s a világban szenvedő Krisztust.* Mert a közösség — sok öröme mellett — tele van fájdalommal is. Néha nem könnyű közel élni egymáshoz. Gyakoriak a

szakadások, a félreértések. A közösségvezető is hányszor tapasztal jogtalannak érzett kritikát, alattomoságot, pártoskodást, hálátlanságot. Csak olyan ember vezethet, szülhet a feltámadás örömét sugárzó közösséget, aki képes felfedezni a Feltámadottat a keresztben is.

E szabályok, amelyeket megfogalmaztunk, szociológiailag, teológiailag igazak. De ezekből kiderül az is, hogy a közösségépítés lényegileg Isten titka: A plébánia, a közösség építése mindennapos vízrelépést jelent Szent Péterrel: mindennapos bizonytalanságot, a hit mindennapos új kihívását. S ez sokszor nehéz. A hit titka viszont az, hogy Jézussal *lehet* vízen járni! Sőt, Jézus törvényeket is adott a vízen járáshoz. S a jézusi törvények — bár gyengeségünk miatt újra és újra félelmek és vízbemerülések közt — működnek.

A VIGILIA KIADÓ ÚJDONSÁGAI

THEODOR SCHNEIDER:

A DOGMATIKA KÉZIKÖNYVE I. KÖTET

1560,— Ft

A teljes dogmatika korszerű áttekintése teológia iránt érdeklődőknek.

WALTER KASPER: JÉZUS A KRISZTUS

640,— Ft

Kasper a mai szellemi áramlatokba állítja be Krisztus misztériumát.

JONI EARECKSON TADA: ÉLET ÉS HALÁL DILEMMÁJA

340,— Ft

A hazánkban is népszerű „Joni” legújabb könyve az eutanáziáról.

SÍK SÁNDOR: A SZERETET PEDAGÓGIÁJA

480,— Ft

A máig népszerű piarista papköltő válogatott pedagógiai írásai.

ANTON GOTS: ISTEN AZ ORVOSOM

176,— Ft

A kegyelem gyógyító hatása a betegségben.

AKCIÓ!

A XX. századi keresztény gondolkodók sorozat még kapható könyvei:

	Régi ár:	Új ár:
1. Luigi Giussani: A modern ember vallási tudata	187,—	95,— Ft
2. Yves Congar: Szeretem az egyházat	146,—	75,— Ft
3. Simone Weil: Kegyelem és nehézkedés	190,—	95,— Ft
4. Romano Guardini: Az újkor vége * A hatalom	188,—	95,— Ft
5. Jean Vanier: A közösség	500,—	250,— Ft
6. Henri de Lubac: Isten útjain	240,—	120,— Ft
7. Josef Pieper: A négy sarkalatos erény	395,—	195,— Ft
8. A. Rotzetter: Assisi Szent Ferenc	349,—	180,— Ft